

AMALIE B. M. ANDERSEN, KENNI HEDE, NANNA SCHNEIDERMANN
MUSIKALSKE BESØGSVENNER 2021
FRA EKSPERIMENT TIL HYBRIDT
KONCERTFORMAT

Amalie B. M. Andersen, Kenni Hede,
Nanna Schneidermann

Musikalske Besøgsvenner 2021

- fra eksperiment til hybridt koncertformat

Forskningsprogrammet for Antropologi
Aarhus Universitet, 2022

Titel:

Musikalske Besøgsvenner 2021- fra eksperiment til hybridt koncertformat

RPA Report Series #1

Udgivet af Forskningsprogrammet for Antropologi, Aarhus Universitet

Forfattere:

Amalie Bakkær Munk Andersen

Kenni Hede

Nanna Schneidermann

© Forfatterne 2022

Forsidefoto: Amalie Bakkær Munk Andersen

Layout: Knud Holt Nielsen

Kontakt: Nanna Schneidermann nanna.s@cas.au.dk

ISBN:

Trykt - 978-87-7684-479-0

Elektronisk - 978-87-7684-478-3

DOI: 10.7146/aul.461

Deklaration:

Denne rapport handler om Musikalske Besøgsvenners første fase 2020-2021. Den brede offentlighed, dog med et særligt blik for faggrupper der arbejder i krydsfeltet mellem sundhed og kultur, er målgruppen for denne rapport.

Forsknings samarbejdet mellem ROSA og Aarhus Universitet er støttet af Region Midtjyllands kulturudviklingspulje med 460.000 kr., hvoraf 150.000 kr. er gået til forskning.

Særligt tak til alle forskningsdeltagere som har delt deres tid og oplevelser med os, til Henrik Friis, Per Bloch og Nadia Donnerborg for redaktion, samt Knud Holt Nielsen og Forskningsprogrammet for Antropologi for hjælp med layout og udgivelse.

Indhold

RESUMÉ	5
RESULTATER	5
ANBEFALINGER	6
INTRODUKTION	7
METODE	9
RETEN TIL KULTUR OG MUSIK OG TRIVSEL	12
ÅBENHED I KONCERTFORMATET	14
BESØGSVENNEPAR OG MUSIKALSKE BESØGSVENNER – AT ÅBNE SIG FOR ET KUNSTNERISK MØDE	17
ADGANG TIL KUNST- OG KULTURLIVET: AT ÅBNE DØREN FOR EN FREMMED.....	18
KONCERTEN SOM MENINGSFULDT KUNSTNERISK MØDE.....	20
MUSIKKEN SOM MEDIERENDE REDSKAB	22
EN MUSIKALSK BESØGSVEN SOM "DET FÆLLES TREDJE"	24
DELKONKLUSION	27
KUNSTNERNES ERFARINGER MED MUSIKALSKE BESØGSVENNER: NYE ARBEJDSOPGAVER MELLEM KULTUR OG SUNDHED	28
DE DELTAGENDE KUNSTNERE.....	29
AT BLIVE DEN TREDJE BESØGSVEN	29
ÅBENHED SOM KUNSTNERISK KOMPETENCE I ET NYT FELT.....	30
DET UAFKLAREDE RUM	33
DELKONKLUSION	34
KONKLUSION OG ANBEFALINGER	35
ALLE DELTAGERE SKAL SES SOM AKTIVE SAMSKABERE I MUSIKALSKE BESØGSVENNER	35
AT DEN POSITIVE EFFEKT AF KONCERTERNE I ØJEBLIKKET FORSØGSVIS FORLÆNGES.....	36
AT HOLDE FOKUS PÅ BESØGSVENNEPAR SOM MÅLGRUPPE FREM FOR IKKE STØRRE GRUPPER.....	36
STØTTE TIL ORGANISATORISK UDVIKLING	37
AT SKABE EN PEER-TO-PEER MENTOR ORDNING FOR KUNSTNERE	37
AT STØTTE PROFESSIONALISERINGEN AF KULTUR OG SUNDHED SOM KUNSTNERISK ARBEJDSFELT	37
AT SIKRE BÆREDYGTIGHED VED LOKAL FORANKRING.....	37
AT SKABE MERE VIDEN OM FORMATETS POTENTIALER MED UDGANGSPUNKT I DELTAGERNES OPLEVELSER	38
LITTERATUR	39

Resumé

Denne rapport beskriver og analyserer resultaterne af den første fase af Musikalske Besøgsvenner (2020-2021). Projektets formål var at udvikle et nyt, intimt hjemmekoncert format ved at afholde 100 koncerter hjemme hos brugere af besøgsvennetjenester og undersøge koncerternes værdi som sundheds- og trivselsfremmende fra publikums og kunstneres perspektiv. Projektet er et samarbejde mellem ROSA og Aarhus Universitet, sammen med ti kunstnere og en række besøgsvennetjenester.

I perioden april 2020 til maj 2021 har vi indsamlet læring og erfaringer fra projektet hos både deltagende besøgsvennepar og kunstnere med udgangspunkt i etnografiske og visuelle, deltagende metoder. Rapporten fremlægger resultater af forskningssamarbejdet og giver en række anbefalinger til projektets næste fase.

Resultater

Musikalske Besøgsvenner har i sin første fase udviklet et nyt, hybridt koncertformat, som skaber værdi for deltagerne ved at være både ”et besøg” og ”en koncert”. Åbenheden i koncertformatet er et gennemgående tema for både publikum og kunstnere, der skaber mulighed for deltagelse og trivselsfremmende potentialer.

Publikums perspektiver

- Koncerterne giver adgang til kunst- og kulturtilbud for borgere der ellers har begrænset adgang til konventionelle koncerter
- Koncerterne har potentiale til at skabe meningsfulde kunstneriske møder forankret i personlige oplevelser og dialog
- Publikum kan opleve musikken som et medierende redskab til øget nærvær og samklang
- Koncerterne har trivselsfremmende og relationsopbyggende potentiale, som et ”fælles tredje” mellem besøgsvenner og besøgsværter
- Åbenheden i koncerterne kan have et negativt potentiale ved at roller og formål kan være uafklarede, som kan føre til skuffelse eller yderligere stigmatisering af udsatte borgere.
- Kunstnernes perspektiver
- Kunstnere træder ind i en ny kunstnerisk rolle som ”den tredje besøgsven”
- Kunstnere oplever åbenheden i det hybride koncertformat som både en professionel udfordring og som potentielt problematisk
- De bruger både kunstneriske kompetencer og kompetencer ud over det kunstneriske felt for at rammesætte koncerterne

- Åbenheden og intimiteten i koncertformatet kan skabe usikkerhed og etiske dilemmaer for kunstnere, når deres rolle og ansvar ikke er klart definerede

Anbefalinger

- Alle deltagere skal ses som aktive samskabere i Musikalske Besøgsvenner.
- At den positive effekt af koncerterne i øjeblikket forsøgsvis forlænges
- At holde fokus på besøgsvennepar som målgruppe frem for større grupper
- At give støtte til organisatorisk udvikling
- At skabe en Peer-to-Peer mentor ordning for kunstnere
- At støtte professionaliseringen af kultur og sundhed som kunstnerisk arbejdsfelt
- At sikre bæredygtighed ved lokal forankring
- At skabe mere viden om formatets potentialer med udgangspunkt i deltagernes oplevelser

Introduktion

Musikalske Besøgsvener er et eksperiment i metodeudvikling i krydsfeltet mellem kultur og sundhed, som undersøger musikkens sundhedsfremmende og trivselsskabende potentiale ved at matche kunstnere med deltagere i besøgsvenernetjenester til et musikalsk møde i hjemmet. Formålet er at udvikle og konsolidere et nyt, intimt koncertformat, der gør kulturlivet mere tilgængeligt for borgere, som oplever begrænset adgang til koncerter på de konventionelle spillesteder. Det gør vi med udgangspunkt i at dansk kulturpolitik har som mål at kultur er for alle, samt et stigende samfundsmæssigt fokus på, hvordan deltagelse i kunst og kultur kan bidrage til trivsel og sundhed (Region Midtjylland 2020).

I løbet af 2021 blev der afholdt 100 koncerter for brugere af besøgsvenernetjenester (både besøgsværter og besøgsvener ¹). De fleste koncerter fandt sted i besøgsværterens hjem, nogle på væresteder eller sociale samlingspunkter i beskyttede boliger. Vi forstår Musikalske Besøgsvener som et eksperiment på den måde, at det i sin første fase har været udforskende og har haft som formål at udvikle metoder og skabe læring, snarere end at levere på foruddefinerede succeskriterier.

Tre antropologer med tilknytning til Afdeling for Antropologi ved Aarhus Universitet har deltaget i samarbejdet med ROSA samt besøgsvenernetjenester under Ældre Sagen, Dansk Røde Kors, Elderlearn, Besøg på Modersmål og værestedet Ventilen. Formålet med forskningsdelen af projektet er at dokumentere og bidrage til projektets metodeudvikling gennem etnografiske og samskabende metoder. Forskningssamarbejdet i den første fase var støttet af Aarhus Universitet og Region Midts kulturudviklingspulje, og derudover var projektet støttet af Statens Kunstfond, VEGA, og ROSA.

Eksperimentets første fase fokuserede på:

- At 10 komponister/musikere gennemførte 100 musikalske møder for besøgsvenerpar eller små grupper.
- At etablere samarbejde med musiklivets aktører, ROSA og Aarhus Universitet med det formål at undersøge og realisere musikkens sundhedsfremmende og trivselsskabende potentiale.
- At arbejde for en videreførelse af projektet i 2022-2023 med henblik på at nå så mange borgere som muligt og samtidig samle relevant data.

Denne rapport fremlægger og analyserer resultater af projektets første fase og giver anbefalinger med udgangspunkt i følgende spørgsmål:

Hvilken værdi har intime hjemmekoncerter for deltagerne; for besøgsvener og musikere?

Det spørgsmål svarer vi på ved først at redegøre for undersøgelsens metodologi og kontekst, og derefter præsenterer vi undersøgelsens resultater. Analysen falder i tre dele. Den første del beskriver udviklingen af det, som vi kalder et hybridt koncertformat i Musikalske Besøgsvenner, hvor "åbenhed" er et centralt værdiskabende element. Den næste del analyserer hvordan denne åbenhed bliver en del af besøgsvennepars oplevelser af koncerterne. Det tredje analytiske afsnit fokuserer på, hvordan deltagende kunstnere oplever det hybride koncertformat, og håndterer åbenhed som en del af deres kunstneriske praksis. Afslutningsvis samler vi de vigtigste konklusioner og opstiller en række anbefalinger til projektets næste fase.

Tre etnografiske filmklip følger med rapporten her. Vi anbefaler, at du ser dem inden du læser videre.

Musikalske Besøgsvenner med Jørgen Thorup:

<https://www.youtube.com/watch?v=1G5iGD5dLw0>

Hjemme hos Tove: https://www.youtube.com/watch?v=xTk_HPIOm4c

Hjemme hos Ellen: <https://www.youtube.com/watch?v=VvSTf6m2tDg>

Metode

Musikalske Besøgsvenner er et metodeudviklende eksperiment i forskningspraksis samarbejde i feltet mellem kultur og sundhed. Vores forskningsdesign har udviklet sig i takt med at koncertformatet og organisationen omkring har taget form, som et "eksperimentelt samarbejde", hvor klassiske videnskabelige metoder fletter sig sammen med samarbejdspartneres praksis og vidensformer (Criado og Estalella 2018, 2, Fluehr-Lobban 2008).

Eksperimentet har som forudsætning, at alle deltagere, er bærere og skabere af værdifuld viden, hvad enten de er forskere, projektledere, besøgsvenner eller kunstnere. Vores rolle som forskere har været som samtalepartnere og kuratorer, som aktive bidragsydere til projektets udformning, formidling og dokumentation.

For at forstå værdien af de musikalske møder, har vi undersøgt deltagernes oplevelser og erfaringer gennem projektet på begge sider af mødet. Selvom Musikalske Besøgsvenner er et eksperiment, og selve interventionen er enkeltstående koncerter, får koncerterne betydning og strækker sig ofte ud over øjeblikket, hvor koncerten finder sted for både besøgsvenner og kunstnere. Derfor har vores undersøgelse ikke fokuseret på koncerten alene, men på at skabe viden om den kontekst som koncerterne bliver en del af. På den måde kan vi dokumentere eksperimentets værdi og videnskabelse med forankring i praksis.

Amalie B. M. Andersen var tilknyttet som praktikant og specialestuderende, og udførte seks måneders feltarbejde med fokus på ensomhed og konteksten omkring Musikalske Besøgsvenner. Hun deltog i kontakten til besøgsvennetjenester og i booking af koncerter i de første uger af feltarbejdet. Herefter fulgte hun 12 besøgsvennepar igennem projektperioden med deltagerobservation i hverdagen, deltagelse i koncerter, interviews med besøgsvennepar og pårørende, og participatoriske visuelle metoder. Besøgsvenneparrene var deltagere i programmer hos organisationerne Ældre Sagen og Elderlearn, besøgsværterne var i alderen 78-88 år og besøgsvennerne var i alderen 34-72 år. Kenni Hede og Nanna Schneidermann udførte otte interviews med deltagende musikere ², deltagerobservation ved fire koncerter og fulgte to kunstnere på arbejdsdage med koncerter for Musikalske Besøgsvenner.

Grundlaget for denne rapport består af indsamlet materiale om projektet og besøgsvennetjenester fra hjemmesider og rapporter, materiale skabt gennem etnografisk feltarbejde med fokus på begge sider af det musikalske møde, med besøgsvenner og med kunstnere, samt fra deltagelse i møder og workshops med ROSA og andre partnere i projektet. Visuelle og samskabende metoder har bidraget til at overkomme barrierer i forhold til sensitive temaer som ensomhed og feltarbejde i hjemmet, samt at sikre etisk forsvarlig forskning (se Pink 2004).

Oversigt over feltarbejde	
Fokus på besøgsvennepar (Amalie)	Fokus på besøgsvennepar (Amalie)
Seks måneders etnografisk feltarbejde	Kortere deltager-observation med kunstnere
Samtaler med fem projektledere	Interview med interessenter
Interviews med 12 besøgsvennepar	Interviews med otte deltagende kunstnere
Deltagerobservation og optagelse af otte koncerter	Deltagerobservation og optagelse af fire koncerter
Gentagne interviews med fem besøgsvennepar	Deltagerobservation med kunstnere på tre koncertdage
Optagelser af feedback sessions hvor deltagere genser og kommenterer koncertoplevelsen	
Video-tours fra hjemmet hos besøgsværter	
Film-stafet interviews om ensomhed blandt ældre	
Samskabte filmklip og follow-up interviews efter seks måneder	

Vores undersøgelse har fulgt disciplinære etiske standarder om informeret samtykke og anonymisering (AAA 2012). Der er specifikke etiske udfordringer ved at udføre forskning med borgere, som anses for at være særligt udsatte; dels at tage hensyn til deres muligheder og behov; dels at undgå at bidrage yderligere til deres oplevelser af marginalisering og udsathed. Vores eksperimentelle tilgang har været særligt egnet til at udvikle forskningsdesign i samarbejde med deltagere. Allerede inden dataindsamlingen blev vi opmærksomme på, at ensomhed er et stærkt stigmatiseret tema, som berører komplekse oplevelser eller følelser. Vi har søgt at undgå yderligere stigmatisering af deltagerne i projektet, bl.a. ved gradvist at opbygge et tillidsbaseret samtalerum mellem antropolog og forskningsdeltagerne. Igennem en kollaborativ genfortælling om ensomhed blandt ældre fik besøgsværterne mulighed for at bidrage til en nuancering af ensomhedsbegrebet, som man kender det i dag, men dette vil blive uddybet andetsteds.

Ligesom koncerterne har vores dataindsamling været påvirket af Corona pandemien, både i form af forsinkelser og begrænsede muligheder for deltagerobservation, interviews og deltagende metoder med projektdeltagere. Vi har imødekommet udfordringer ved at justere

forskningsdesign, f.eks. en filmet stafet-interview om ensomhed blandt besøgsvenner, online interviews og ved at udskyde enkelte planlagte aktiviteter til foråret 2022. Besøgsvennepar der har deltaget i studiet, har alle været ældre personer med et vist overskud og kapacitet til at deltage. Der har også været afholdt koncerter hos mindre ressourcestærke besøgsvennepar samt ved organisationen Ventilen med fokus på ensomme unge, hvor koncerterne har været for mindre grupper. Dem har vi kun undersøgt gennem kunstnernes erfaringer.

Retten til kultur og musik og trivsel

Når vi spørger til hvilken værdi intime hjemmekoncerter kan have for deltagere i besøgsvennetjenester og kunstnere, er det nødvendigt at definere, hvad vi mener med værdi. Musikalske Besøgsvenner undersøger hjemmekoncerternes værdi i forhold til særligt to værdikriterier. For det første, retten til deltagelse i kunst- og kulturlivet. For det andet, den trivsels- og sundhedsfremmende effekt af deltagelse i kunst- og kulturlivet. Begge disse tematiske fokuspunkter ser menneskerettigheder og menneskeligt velvære som værdier og mål i sig selv.

“27.1. Enhver har ret til frit at deltage i samfundets kulturelle liv, til kunstnydelse og til at blive delagtiggjort i videnskabens fremskridt og dens goder.” - FNs generalforsamling, 1948

Artikel 27. i FNs verdenserklæring for menneskerettigheder omhandler retten til fri deltagelse i kunst- og kulturlivet for alle borgere. Dansk kulturpolitik afspejler disse rettigheder ved at støtte kunst og kultur, samt at støtte fri adgang til deltagelse i kunst- og kulturlivet i Danmark. Alligevel anerkendes det, at ikke alle borgere har lige adgang til at deltage i kunst- og kulturlivet. En række grupper i samfundet har lav deltagelse i kunst- og kulturlivet, og de som oplever barrierer, er ofte personer der lever med overlappende dimensioner af marginalisering. De seneste år har kulturinstitutioner, samt kommuner, regioner og nationale tiltag fået mere fokus på at styrke marginaliserede gruppers adgang til kunst- og kultur samt at øge diversitet i repræsentation og deltagelse i kulturlivet (Jensen 2022).

Musikalske Besøgsvenner udforsker intime hjemmekoncerter som et alternativt koncertformat med henblik på at give grupper med begrænset adgang til konventionelle koncerter adgang til en kunstoplevelse. Projektet er både metodeudviklende og skaber ny viden om, hvordan vi i en dansk kontekst kan komme endnu tættere på lige og fri deltagelse i kunst- og kulturlivet.

Det andet værdikriterium i Musikalske Besøgsvenner er at undersøge musikkens trivselsfremmende potentialer i et intimt hjemmekoncertformat. Globalt er der i disse år stigende fokus på, hvordan kunst og kultur spiller en rolle i forhold til sundhedsresultater, både som en overordnet del af folkesundheden, men også specifikt i forhold til sårbare grupper samt patienter i sundhedssystemet. En oversigtsrapport fra WHO sammenfatter 3000 videnskabelige artikler, og konkluderer, at kunst potentielt kan påvirke mental og fysisk sundhed positivt, både når det kommer til forebyggelse og sundhedsfremme, samt når det kommer til behandling og håndtering af sygdomme (Fancourt og Finn 2019).

I Danmark har en række regioner og kommuner vedtaget strategier for at udvikle dette område og en lang række forsøg og projekter har været igangsat over de seneste ti år. Musikalske Besøgsvenner er netop sådan et eksperiment i krydsfeltet mellem kultur og sundhed. Derfor giver det mening at afklare projektets bidrag i forhold til det bredere felt omkring kultur og sundhed.

Indenfor kultur- og sundhedsfeltet opererer en lang række discipliner i samspil, og det kan være lidt svært at skelne mellem forskellige underfelter. I denne sammenhæng skelner vi mellem musikterapi (og det bredere felt af kreative terapier) hvor musikken er en del af kliniske interventioner, som udføres af uddannede musikterapeuter, og kunstpraksis i sundhed, hvor fokus er på den værdi, som kunstneriske praksisser og oplevelser har i sig selv for sundhed og velvære (Moss og O'Neill 2009, 102). Musikalske Besøgsvenner falder under kunstpraksis i sundhed, da omdrejningspunktet er musikalske møder mellem kunstnere og borgere med værdi i sig selv, snarere end som en del af et behandlingsforløb. Det udmærker sig ved at udvikle det intime hjemmekoncertformat som metode, og ved at fokusere på projektets værdi for deltagere på begge sider af det musikalske møde; for både besøgsvenner og for kunstnerne.

I denne rapport argumenterer vi for, at Musikalske Besøgsvenner udvikler et nyt, hybridt koncertformat, hvis succes afhænger af samskabelse mellem kunstnere og besøgsvenner. Jensen skelner mellem kultur- og sundhedsprojekter som er partcipatoriske i den aktive forstand i dét de fokuserer på målgruppens deltagelse og egen udøvelse af kunst, og projekter som er partcipatoriske i en mere receptiv og passiv forstand, som fx. deltagelse i koncerter, museumsbesøg mv. (2022, se også Davies et al. 2012). I begge tilfælde "handler partcipatoriske kunst- og kulturaktiviteter om at skabe specifikke æstetiske oplevelser og kreative muligheder for mennesker med somatiske- og/eller mentale sundhedsproblematikker, om at fremme det psykosociale funktionsniveau, den fysiske sundhed eller folkesundheden, uden at der er tale om et terapeutisk eller klinisk forløb." (Jensen 2022, 4-5). Styrken ved at se både aktiv og receptiv deltagelse i kunst- og kulturinterventioner som deltagende er muligheden for at anerkende målgruppens agens, også i processer, hvor de måske ikke har en udøvende rolle, men tager kunst ind, erfarer, fortolker, deltager i et socialt samspil omkring kunsten osv. For Musikalske Besøgsvenner har et inkluderende deltagelsesbegreb endvidere den fordel, at det anskueliggør de musikalske møder som en samskabelse mellem besøgsvenner og kunstner, hvor hver enkelt deltager (kunstner eller besøgsven/vært) har hver deres individuelle muligheder og begrænsninger for at deltage.

I det følgende afsnit viser vi, hvordan koncerternes værdi skabes i samspil mellem deltagere, netop ved at skabe åbenhed om, hvad deltagelse i en kunstnerisk oplevelse er. Det sker særligt igennem en hybriditet i koncertformatet, som vi beskriver herunder, hvorefter vi analyserer, hvordan åbenhed er afgørende for de musikalske møder for både besøgsvenner og kunstnere.

Åbenhed i Koncertformatet

De fleste af os ved, hvad en koncert er. En eller flere kunstnere står på en scene, eller en fremhævet plads, hvorfra de spiller musik, og publikum står eller sidder og modtager musikken og reagerer på det som sker på scenen. Der er klare kulturelle konventioner om, hvor både kunstnere og publikum befinder sig, hvordan de bevæger sig i koncertrummet, og hvad der kommer til at foregå. Ofte er det understøttet af et fysisk koncertrum og en organisatorisk samt teknologisk infrastruktur. Men hvad sker der med koncertformatet, når det rykkes ind i hjemmet og bliver en del af en besøgsvennetjeneste? Musikalske Besøgsvenners bidrag til et voksende udbud af tilbud i krydsfeltet mellem kultur og sundhed, er udviklingen af et ny koncertformat, som vi betegner som en hybrid mellem en koncert og et besøg.

Sociologen Erving Goffman har et dramaturgisk blik for menneskers sociale liv, og beskriver hvordan vi interagerer forskelligt alt efter hvilken "scene" vi er på; at vi indtager forskellige roller, alt efter hvilken social situation vi er i (Goffman 1959, 9). En pointe er at vise, at mennesker ikke bare handler ud fra deres egne valg, men at normer og forventninger til sig selv og andre er formet af fysiske omgivelser og sociale situationer, og at vi inden for disse normer søger at skabe de bedst mulige indtryk i samhandling med andre. F.eks. knytter der sig klare konventioner til den sociale situation at købe ind i et supermarked og rollen som kunde; at putte varer i sin kurv, men ikke tage varer fra andres kurve; at samtale med dem man kom ind i butikken med eller spørge personale om hjælp, men ikke at starte længere samtaler med fremmede kunder eller spørge dem om hjælp; at bevæge sig igennem butikken og stille sig i kø, ikke sætte sig ned undervejs eller gå foran i køen. Altså, der knytter sig udtalte forventninger til hvordan man som "kunde" bevæger sig og interagerer i den sociale situation "at købe ind i supermarked", og brydes normerne, opstår besværlige, uklare eller pinlige situationer, hvor deltagerne aktivt må forsøge at genoprette situationens "normalitet" (ibid, 206). Der er på den måde i enhver interaktion et spørgsmål om at definere den sociale situation, og hvilke normer og forventninger der knytter sig til den (ibid, 20). I Musikalske Besøgsvenner er der (mindst) to sociale situationer i spil på samme tid: et besøg i nogens hjem og en koncert. Hybriditeten skaber værdi igennem en åbenhed i koncertformatet, og her opstår potentialer for intime kunstneriske møder for deltagerne.

Goffmans idéer er måske lidt for firkantede og giver os ikke en forståelse af menneskers indre liv, og de mange andre mål og idéer der driver samhandling ud over at opretholde "normer". Men hans dramaturgiske tilgang kan hjælpe os med at dokumentere projektets metodeudvikling samt at anskueliggøre koncerterne som samskabte mellem kunstnere og publikum. Formatet indeholder elementer af begge typer af sociale situationer og kan give adgang til deltagelse i kunst- og kulturlivet for udsatte borgere og levere kunstneriske oplevelser af en særlig intens og/eller intim karakter, som ikke findes i andre koncertformater.

En af de deltagende kunstnere beskrev det således: *Man kommer tæt på. Så tæt på at der er så få mennesker, hvor det jo faktisk ikke er en koncert. Men det er det jo, men det er jo noget helt andet ik? Det er jo langt fra, hvad man normalt vil betegne som en koncert. Og så også det der, at det er tæt på, man kommer ind i stuen, man står der, der er ti nye mennesker man aldrig har set før (...) og i løbet af fem minutter bliver man bombarderet af alle mulige indtryk fra alle mulige mennesker, samtidigt med at man faktisk skal optræde. Det kræver faktisk en del overskud... (Mandlig kunstner med + 40 års erfaring)*

I den medfølgende film, Hjemme hos Ellen, anerkender Ellen og hendes besøgsven Iris, også at det kræver meget af kunstnere at træde ind i et fremmed hjem og hurtigt sætte en god stemning op. De beskriver yderligere, hvordan koncertformatets succes er betinget af en balance imellem "besøgssituationen" og "koncertsituationen", på en måde, hvor formatets åbenhed kan have både positive og negative potentialer. Dem udforsker vi igennem resten af rapporten.

Koncerterne har været afholdt i alle dele af landet og har haft en varighed på 30-120 minutter. I skemaet på næste side, beskriver vi elementer, som typisk har indgået i koncerterne, og de roller som deltagerne indtager i løbet af forberedelser, afvikling og debriefing. Ikke alle koncerter har haft alle disse elementer eller samme forløb, men vi har lavet listen for at anskueliggøre, hvordan elementer af både "koncertsituationer" og "besøgssituationer" er essentielle for Musikalske Besøgsvener, og hvordan alle deltagere har aktive roller i at skabe det musikalske møde. Det giver også et grundlag for den efterfølgende analyse af deltagernes oplevelser og erfaringer.

Koncertforløb i musikalske besøgsvenner		
Tid	Besøgsvenner	Kunstner
Måneder til uger før koncert	Korrespondance mellem besøgsven og besøgsorganisation om koncerttilbud Besøgsven taler sammen med besøgsvært om tilbudet Besøgsven takker ja til koncert til besøgsvennetjeneste Samtaler om forestående koncert mellem besøgsven og vært samt deres familier Kontakt til booker for at aftale dato Overveje mad og drikke	Briefes om koncertformatet af booker Bookes til koncert Øver akustisk set og forbereder instrumenter/ udstyr
Dagen før koncert	Rengøring og diverse forberedelser som at vælge tøj mv.	Evt. kontakt til besøgsven for at aftale besøg
På koncertdagen	Indkøb/bagning af kage mv.	Gøre instrumenter/udstyr klar
	Dække bord / stille op	Transport til koncertstedet
	Byde kunstner velkommen	Ankomst til koncertstedet, pakke ud / stille op
	Servere kaffe og kage; samtale	Kaffe og kage + samtale med besøgsvennepar
	Koncert – evt. flytte til anden siddeplads, lytte til sange, evt. dele reaktioner eller synge med.	Koncert – kunstner flytter sig fra bordet, spiller tre til otte sange ofte i dialog med besøgsvennepar
	Afrunding og afsked	Afrunding og afsked
	Samtale mellem besøgsven og vært om oplevelsen	Transport hjem / til næste besøg
		Debriefing; alene, med booker, eller privat (partner eller lign.)
		Forberedelse til næste spillejob

Besøgsvennepar og Musikalske Besøgsvenner – at åbne sig for et kunstnerisk møde

Musikalske Besøgsvenner er koncerter, der er tilegnet besøgsvennepar, som består af en besøgsvært, der ønsker besøg, og en besøgsven der ønsker at besøge en anden. I nogle tilfælde inviterede besøgsværter dog også familie, naboer eller nære venner til at deltage. I afsnittet her viser vi, hvordan Musikalske Besøgsvenner kan få værdi for besøgsvennepar ved at give adgang til kultur, skabe åbenhed for nye oplevelser og være relationsopbyggende for besøgsvennepar. Men først er det værd at spørge, hvorfor lige besøgsvennepar skulle have behov for en kunstnerisk oplevelse i første omgang.

I Danmark, såvel som mange andre steder i verden, sætter vores lange alderdom og lave fødselstal øget pres på sundhedssystemet (Lamb 2014, Mikkelsen 2016). Der er blevet søsat en række initiativer, der søger at bidrage til løsninger på sundheds- og samfundsmæssige udfordringer omkring folkesundhed i en aldrende befolkning. Som modspil til negative billeder af konsekvenserne af den demografiske udvikling, som f.eks. "ældrebyrden", søger mange nyere sundheds- og sociale initiativer at fokusere på positive og attraktive modeller for aldring (Lamb 2014). At blive ældre blev tidligere anset som en naturlig proces, der ligger uden for individets kontrol, hvor det i dag i højere og højere grad bliver betragtet som et aspekt af ens livsstil, hvor individet selv er i stand til og har ansvar for at skabe en god alderdom (Rowe & Kahn 1997). I løbet af det sidste årti har disse idéer om sund og succesfuld alderdom ligeledes fået stor betydning i dansk plejepolitik (Oxlund 2021). Kritikere af idéer om succesfuld aldring fremhæver dog, at det skaber en forestilling om en ikke-succesfuld alderdom (Holstein & Minkler 2003, Martinson & Halpern 2011).

Inden for folkesundheden er der stigende opmærksomhed på, hvordan ensomhed påvirker både fysisk og mental sundhed negativt (Peplau & Perlman 1982, Cacioppo & Patrick 2008). Desuden er ensomhed blevet vurderet til at være én af vor tids største sundhedsmæssige udfordringer i den danske velfærdsstat (Mikkelsen 2016). I denne kontekst er besøgsvennetjenester initiativer, der gennem frivillige fællesskaber søger at fremme sund alderdom ved at afhjælpe ensomhedsproblematikker hos ældre. Offentlige diskurser om succesfuld alderdom lægger vægt på socialt engagement og deltagelse, og opstiller dermed det at være socialt aktiv gennem hele livet, som et ideal for sund aldring. Her bliver afkobling og det at være alene anset som negative og bekymrende aspekter ved aldring – og til problemer der må løses (Mikkelsen 2016: 453-54). Selvom det at være alene eller være mindre socialt aktiv ikke

er det samme som at være ensom, bliver alenehed og ensomhed ofte forvekslet med hinanden. Ældre, der bor alene med begrænset sociale netværk, er på den måde blevet en gruppe som i særlig grad bliver set som sårbare og med behov for støtte og aktivering i et folkesundhedsperspektiv (Mikkelsen 2016).

I modsætning til ensomme ældre bliver ældre som arbejder frivilligt, efter at de har forladt arbejdsmarkedet, ofte fremhævet som eksempler på succesfuld aldring. I en dansk kontekst er foreningsarbejde og frivillighed værdsat (Hjære et al. 2018) som en vej til at "holde sig i gang" og undgå inaktivitet i alderdommen. Ud over at frivilligt arbejde bliver set som en vej til et bedre helbred for ældre (Martinson & Halpern 2011, Lilburn et al. 2018), er det også blevet et billede på aktiv og succesfuld aldring, som står i modsætning til passive og inaktive medborgere på overførselsindkomst, der ikke længere bidrager til samfundet (Muehlebach 2012: 6-7).

Både besøgsværter og besøgsvenner er således målgrupper for besøgsvennetjenester og bliver rammesat til at drage fordel af relationen. Imidlertid eksisterer der, i konteksten af aktiv aldring, en stigmatisering af besøgsværter som "modtager hjælp" i form af en besøgsven. Flere deltagere giver udtryk for, at det at have en besøgsven er forbundet med skam over ikke at kunne klare sig selv og ikke have et netværk at kunne række ud til. Dermed bliver det at være besøgsvært et billede på ikke at have mestret succesfuld, aktiv aldring (se også Holstein & Minkler 2003, Lamb 2014). Der kan altså være en ubalance i forholdet mellem besøgsvært og besøgsven idét der skabes et billede af en aktiv senior, der hjælper en mere sårbar senior, der har behov for hjælp.

Musikalske Besøgsvenner har i sin første fase haft disse større diskussioner om forandringer i omsorg og velfærd samt konkrete relationer mellem besøgsvennepar som kontekst. Begge dele kan virke som fastlåste forhold, som kan tages for givet, men der er behov for at skabe åbninger og muligheder for mere inkluderende deltagelse for udsatte borgere. Det forsøger Musikalske Besøgsvenner at bidrage til ved at både besøgsværter og besøgsvenner "får" en koncert med en musikalsk besøgsven som potentielt kan nedtone nogle af de nævnte ubalancer. Samtidig øges adgangen til kunst- og kulturlivet og bidrager med en udvidet forståelse af, hvad tilgængelighed vil sige. Dels har det været vigtigt at forsøge at undgå at reproducere skadelige forståelser af "aktiv/sund" aldring i modsætning til "passiv/usund" aldring, som stigmatiserer borgere med begrænset adgang til kulturlivet yderligere. Dels forsøger eksperimentet at skabe åbenhed for deltagelse og fællesskab gennem kunst- og kulturliv ikke kun for besøgsværterne, men for parret i kraft af deres besøgsvennerrelation.

Adgang til kunst- og kulturlivet: at åbne døren for en fremmed

Musikalske Besøgsvenner har som mål at gøre koncertoplevelser tilgængelige for borgere der ellers oplever begrænset adgang til kulturlivet. En del besøgsværter oplever at begrænset

mobilitet, begrænset hørelse eller syn, eller begrænsninger i forhold til mental sundhed, eller en kombination heraf, hæmmer deres muligheder og gør konventionelle koncertformater til stressende og svære oplevelser. Coronapandemien gjorde koncertbesøgene endnu mere aktuelle, da mange ældre i 2020 og 2021 var afskåret fra at kunne deltage i aktiviteter udenfor hjemmet. Både under pandemien og i tiden efter repræsenterede en intimkoncert i hjemmet en mulighed for at opleve kultur i trygge rammer.

Else-Marie, som modtager besøg igennem Elderlearn, sidder i kørestol og har i en længere periode ikke været tryk ved at deltage i mange aktiviteter udenfor hjemmet. Hendes datter Signe fortæller om, hvordan hun oplever barrierer for at kunne dele kulturoplevelser med moderen: *“De der oplevelser, hvor man tænker, ej det gad jeg godt, at min mor oplevede, og det kan jeg bare ikke [...]. Du bliver meget hurtigt træt og overstimuleret, og hvis jeg skal igennem alle de mennesker med din rullestol. Du bliver bekymret over at skulle ud”*. Hun fortæller videre, hvordan Musikalske Besøgsvenner har været lige den type oplevelse, hun mener, der har manglet for hendes mor. *“Det er jo fantastisk, at man stadig kan få lov til at få minder, selvom man er utryk ved at gå ud”*.

At få en kulturel oplevelse hjemme i stuen, frem for at skulle ud af huset, muliggør altså deltagelse i kunst- og kulturlivet, om end på en anden måde end de fleste givetvis oplever en mere almindelig koncert, da oplevelsen kun er for dig og én anden. Musikalske Besøgsvenner skiller sig desuden ud fra andre initiativer som en oplevelse baseret på professionalisme, eksklusivitet og kvalitet, hvilket har mødt bifald hos både besøgsvennetjenester og parrene der har deltaget. 83-årige Ellen, der er besøgsvært i Ældre Sagen fortæller: *“Det er forfriskende og en anerkendelse af, at ældre mennesker ikke er en ensartet grålig masse, der alle sammen skal spille bridge”*.

Samtidig fortæller flere besøgsværter, at det er en helt speciel oplevelse at skulle åbne sit hjem for en ny person, som ikke blot er fremmed, men også er professionel kunstner. At takke ja til tilbuddet er første skridt til at åbne op for den anderledes type oplevelse, der kan udfordre på flere niveauer. Dét øjeblik, de åbner døren og byder den musikalske besøgsven velkommen går igen i besøgsparrenes fortællinger, hvor der er både nysgerrighed, spænding og nervøsitet, hvilket også fremhæves i filmen med besøgsvenneparret Tove og Marianne. Det, at de har en anden at støtte sig til, gør det oftest nemmere at håndtere besøget. Initiativet søger på den vis både at imødekomme dets publikum på deres præmisser og udfordre dem med en anderledes type oplevelse, såfremt de har mod på at åbne døren.

Der kan på den måde være flere aspekter af “adgang til kultur” i Musikalske Besøgsvenner; den konkrete, fysiske adgang, og en mere følelsesmæssig adgang; at have mod på at åbne sig for nye oplevelser og føle sig tryk til at deltage. Det er vigtigt at forstå begrænset adgang til det konventionelle kunst- og kulturliv som relationelt snarere end et spørgsmål om at “aktivere” passive medborgere. Som eksemplerne ovenfor peger på, så kan adgang til kulturlivet være betinget af komplekse økonomiske, socio-materielle og sociale relationer. Det

kan være umuligt at se sig selv deltage i, eller opsøge, konventionelle koncerter på grund af f.eks. nedsat hørelse, smerter eller mobilitet, som indebærer udfordringer, der ikke altid imødekommes af de rammer, hvori kulturen finder sted. Samtidig kan tab af sociale relationer og sociale fora ligeledes være en barriere, f.eks. tabet af en vennegruppe – eller en ægtefælle som man plejede at rejse og nyde kulturlivet med. Der kan altså være niveauer af social og strukturel tilgængelighed, der kan forstærke et handicap og begrænse adgang (Ginsburg & Rapp 2013). Her er der mulighed for at anerkende graden af kompleksiteten af årsager for begrænset deltagelse i kunst- og kulturlivet. At koncerten sker i vante rammer og med få deltagere bidrager til adgang til kultur, men også åbenheden i koncertsituationen giver øgede muligheder for deltagelse.

Koncerten som meningsfuldt kunstnerisk møde

På grund af koncerternes hybrid-format, har besøgsvært og besøgsven ofte forberedt sig på at være værter for en "besøgssituation"; købt ind til kaffe og kage og dækket bord og har forventninger til samtale. Der er også den ukendte del af besøget, som er "koncertsituationen" med kun nogle få mennesker som publikum. For besøgsvennepar er det ofte en unik, eksklusiv og dyb personlig oplevelse at byde en professionel musiker velkommen i deres hjem. Det tydeliggøres også af det pæne porcelæn, der stilles på bordet i dagens anledning og valget af påklædning, der ofte er mere formel end under almindelige besøg af besøgsvennen.

"Jeg kan slet ikke sige tak nok. Jeg kan leve på det her resten af livet, for det var så god en oplevelse" – Helena, modtager besøg igennem Elderlearn

"Det er jo mere, end hvad jeg havde regnet med sådan set. Det er jo ikke bare en hvilken som helst... Så det er jo egentlig stort, det vi har været med til. Det havde jeg ikke lige sådan regnet med. Det har jo også været med i Horsens Folkeblad" – Grethe, 88 år, besøgsvært i Ældre Sagen.

Koncerternes hybride format muliggør kunstneriske møder, som ikke ville være mulige i konventionelle koncerter. En professionel kunstner, der skriver sine egne sange, spiller for et ganske lille publikum og deler personlige fortællinger, der knytter sig til sangene. Her er det antallet af publikum og hjemmet som ramme, der adskiller koncerten fra en mere almindelig koncert. Der forekommer at være en anden forbundethed mellem kunstner og publikum, hvor kunstneren ikke taler udover en scene til publikum langt væk, men derimod er tæt nok på til at kigge folk i øjnene og give dem mulighed for at respondere. Flere deltagere berettede, at kunstnerens deling af historier følte meget personlige, i og med at vedkommende fortalte historierne direkte til dem.

I flere af de musikalske besøg som vi deltog i, optrådte en særlig åbenhed hos flere deltagere, ikke kun ved at takke ja og åbne døren for kunstneren før koncertbesøget, som beskrevet

ovenfor, men også i løbet af koncerten, hvor både kunstnere og besøgsvennepar delte personlige oplevelser. For eksempel delte Else-Marie, hvordan hun oplevede tabet af sin mand få år tidligere, da en sang, der blev spillet under koncerten, mindede hende om den tid i hendes liv.

“Det blev nok skubbet af den sang om Sanne Salomonsen. Og jeg har det godt med at fortælle om det, fordi jeg synes, at man bør fortælle, at det er ikke så forfærdeligt at miste en, når det foregår på en ordentlig måde, som jeg synes, det foregik for min mand.” Det var altså ikke tilfældigt, at hun åbnede op og fortalte om at miste sin partner, da åbningen blev skabt af det minde, som sangen kaldte frem, og rammerne der muliggjorde delingen af den. *“Det kom naturligt, fordi jeg følte mig tryk”.*

Besøgsvennepar har mulighed for at deltage aktivt i koncerterne ved at dele egne fortællinger baseret på musikken, stemningen eller kunstnerens fortællinger. På den måde kan der opstå en udveksling af fortællinger mellem kunstner og publikum, der fordrer en mere gensidig lydhørhed end under andre koncertformater, hvor det oftest kun er kunstnerens ord, der trænger igennem til et større publikum og ikke enkelte deltagere. Og de ord der udveksles, opleves som mere personlige. Således er der mulighed for en øget adgang til deltagerne som personer, ved at både kunstneren og besøgsvenneparret kan vælge at bringe deres følelser og minder ind i det fælles rum. Når mødet fungerer, bliver koncerterne en rammesat begivenhed, der åbner nye muligheder ved at være et meningsfuldt møde, der kan skabe plads til nye indtryk.

Formatets hybriditet af både at være koncert og besøg, skaber denne åbning. Med tanke på Erving Goffmans pointer, kan der imidlertid opstå en uvished omkring situationen, og hvilke roller de forskellige parter bør påtage sig. Hvem skal agere “vært”? Hvad ligger der i det at påtage sig rollen? Selv om besøgene foregår i besøgsværtens hjem, er det i flere tilfælde besøgsvennen, der tager imod musikeren, måske er det dem, der har købt eller bagt en kage, og dem der sørger for at sende musikeren ordentligt ud ad døren igen. I andre tilfælde, hvor besøgsværtens har gode ressourcer til at have overblikket, er det anderledes, og der er også eksempler, hvor ingen helt har vidst, hvordan de skulle håndtere det, og man måtte finde ud af det hen ad vejen – med større eller mindre succes. Hvis den ene part mistolker situationen som kun en koncert eller besøg grundet uklare rammer og forventninger, kan situationen blive vanskeliggjort. Besøgsparet er vant til at agere i en besøgsituation, og udover at kaffen udgør et nærmest generisk element, medfølger der også bestemte forventninger til samtaledelen af sådan et besøg. Iris og Ellen pointerer dette aspekt i den ene vedlagte film, og det vil blive yderligere uddybet fra musikerens side i næste del af denne rapport. Som besøgsvennen Iris beskriver *“Hun virkede ikke, som om hun havde roen til at kunne sidde stille, til at kunne nyde den [vandbakkelse] sammen med os, og vi kunne snakke lidt om det hun havde spillet”.*

Den eksklusivitet og gensidighed som Musikalske Besøgsvener rummer, er en del af det, som skaber værdi for besøgsvenerpar. Musikalske Besøgsvener tager form som et hybridt koncertformat, som har elementer af besøgssituationer og koncertsituationer, hvor anerkendelsen af begge er afgørende for koncerternes værdi. Her er det altså vigtigt, at formatet designes i overensstemmelse med den kontekst, som koncerterne udspiller sig i. Endvidere peger det på, at koncerternes succes er baseret på deltagelse og samskabelse mellem alle parter; både kunstnere og besøgsvenerpar bidrager til at skabe et meningsfuldt kunstnerisk møde.

Musikken som medierende redskab

Under koncerterne har vi set, hvordan musikken kan virke som et medierende redskab mellem individet og andre aspekter af livet, selvom det ikke blot er musikken isoleret set, der bidrager til denne forbindelse. En lignende pointe er blevet vist i studier om litteraturlæsning (se Christiansen & Dalsgård 2021). I vores feltarbejde med besøgsvenerpar, er det kommet til udtryk i den måde, det musikalske møde skaber et rum, for at forbinde sig til tid, følelser, kroppen og andre mennesker.

Musikken som forbindelse til tidslighed.

Under flere af koncerterne udløste musikken en nostalgi som skabte en forbindelse mellem deltagerne og fortidens minder, der førte dem tilbage til andre steder og personer. For eksempel Else-Marie der, som nævnt ovenfor, kom til at tænke på tabet af sin mand. Eller 72-årige Lily, der er besøgsvener i Ældre Sagen, der beskrev, hvordan hun, da den musikalske besøgsvener spillede et nummer af Elvis Presley, blev sendt tilbage til nære stunder dansende med armene om hendes mand i deres yngre dage. Når deltagerne valgte at bringe minderne ind i nutiden ved at fortælle om dem, opstod der en mulighed for at få nyt indblik i hinandens baggrund hvilket gav anledning til samtale om øvrige deltagers associationer med kendte sange. Lily ville eksempelvis gerne vide, hvad hendes besøgsvært syntes om Elvis, og hvorvidt hun og hendes mand også plejede at tage ud at danse. Andre deltagere beskrev, hvordan de blev opslugt af musikken og oplevede sig selv som tilstede i øjeblikket. Her blev nærværet af den musikalske atmosfære fremhævet som betydningsfuld. De oplevede det som særligt at sidde side om side og lytte sammen til musikken.

Musikken som forbindelse til følelseslivet.

Musik kan fremkalde en emotionel respons, som bliver synlig ved at observere deltagernes kropslige reaktioner. De kan være tydelige, men også ganske subtile: bævrende læber, urolige hænder, trippende fødder, en trækning ved mundvigen, blanke øjne, en tåre der triller ned ad en kind, brede smil og grin og ivrig klapsalve. Mens musikken spiller, når deltagerne

igennem mange forskellige følelser, hvilket også kan bemærkes i den ene vedlagte film med Tove og Marianne. Derudover kan musikken foranledige deling af emotioner mellem deltagere, oftest i relation til de minder som musikken har frembragt, som beskrevet ovenfor. Det er ikke ukendt, at musik kan påvirke og regulere personers følelsesmæssige sindsstemning (Tacchi 1998, DeNora 2000) og inspirere til bestemte aktiviteter (Pink 2004: 2). Det blev også bemærket af Lily, der beskrev effekten af musikken og stemningen, og hvordan hun pludselig turde mere end sædvanligt. Hun erklærede, at det var lige før hun fik lyst til at danse til musikken. *"Når der ikke er så mange mennesker, og man bliver grebet af musikken og stemningen, selvom man måske er lidt genert anlagt, var der stadig lidt liv i de gamle klude. [...] Det løsnede op i noget i mig"* – Lily, 72 år, besøgsven i Ældre Sagen

Lily fremhæver antallet af publikum som væsentligt for hendes oplevelse. Det virker som oftest ikke til at være musikken i sig selv, men den bredere kontekst af koncertbesøget, der fremkalder bestemte følelser hos deltagerne, hvori musikken også er en væsentlig medvirkende faktor. Det viser sig ligeledes i opmærksomheden til den anden og vedkommendes reaktion på oplevelsen. At opleve koncertbesøget sammen med en anden havde også en indflydelse på, hvordan flere personer selv oplevede det. Marianne fortæller eksempelvis i vedlagte film, hvordan hendes glæde blev større af at dele oplevelsen med besøgsværten Tove.

Musikken som forbindelse til kroppen.

Ydermere fortæller nogle deltagere om, hvordan de i tiden efter koncertbesøget fandt sted, oplevede en forandring i deres krop i forhold til før. Nogle har altså en oplevelse af at have det fysisk bedre efter koncertbesøget. Det er svært at sige, hvad der præcist har bidraget til oplevelsen af en fysisk forbedring, men noget tyder på, at kombinationen af musik, nærvær samt det at få en meningsfuld oplevelse med en anden, gør en positiv forskel for mange deltageres oplevelse af deres humør og energiniveau i nogen tid efter koncerten har fundet sted. Noget tyder også på, at når deltagerne deler oplevelsen med naboer, familie og venner efterfølgende, vækkes lidt af den energi, der opstod under oplevelsen, ifølge deres egne beretninger. Under et andet musikalsk besøgsvennemøde fandt følgende ordveksling sted mellem mor og datter:

Else-Marie (besøgsvært): *"Jeg havde det bare rart og dejligt og kunne smile og måske lave en joke med andre. Jeg fik overskud. [...] Jeg får det godt i kroppen. Min psyke virker utrolig meget på fysikken. Det gør den faktisk. Når jeg bliver glad, får jeg ikke så mange smerter [...] Jeg får lyst til at bevæge mig"*

Signe (datter): *"Ikke nok med at du under selve oplevelsen glemmer, at du har smerter, så er det faktisk i flere dage og uger efter, at du har det godt. Det er livskvalitet på højt plan."*

Musikken som forbindelse mellem besøgsvennepar.

Musikken tilbyder et nyt element i relationen mellem besøgsvært og besøgsven som noget andet at være sammen om. Den tillader dem at dele en oplevelse, hvor begge kan være mere ligeværdige og forbundet gennem oplevelsen. Samtidig kan det måske give anledning til at opsøge flere anderledes oplevelser sammen, som passer til de ressourcer, de har. Nogle af parrene er efter oplevelsen begyndt at foretage sig andre ting sammen end før. Igen er det vanskeligt at vurdere, hvorvidt koncertbesøget er årsagen, eller om der er andre faktorer, der spiller ind. Deltagernes liv er komplekse størrelser, og de får mange andre inputs i deres hverdag, som også kan have haft indflydelse.

Oplevelsens betydning for besøgsvenneparrenes relation har været centrum for den kvalitative undersøgelse og vil blive yderligere uddybet i følgende afsnit, mens de øvrige indsigter beskrevet ovenfor kalder på grundigere udforskning. Derudover er det vigtigt at understrege variationerne af deltagernes oplevelser og selve koncertbesøgene. For mange har koncertbesøget været en begivenhed, der har haft stor betydning for dem udover tidspunktet, hvor begivenheden fandt sted. For andre fylder det mindre efterhånden som tiden lægger afstand til begivenheden, som måske bliver sværere at erindre, som besøgsværten Tove også peger på i den ene film.

I disse tilfælde kan et øjeblik af nærvær dog have stor betydning for personer, som oplever deres liv som præget af afsavn, hvor selv det momentane fravær af sådan en selvopfattelse kan være en enorm lettelse (se også Dalsgård og Christiansen 2021). Effekten af koncertbesøgene er ikke givet på forhånd, da det afhænger af den konkrete situation, som opstår under det enkelte besøg. Den særlige stemning, som flere beskriver, bidrager til en nærværende og personlig oplevelse, som er genereret i kombinationen af mange elementer: musikken, kaffen, kagen, lyset i rummet, deltagernes væremåde, deres samspil med hinanden samt deres engagement og deltagelse mv. Det betyder, at mødet ville tage sig anderledes ud, hvis et eller flere af disse elementer ikke var til stede. Igen er det hybriditeten og altså mødets karakter af både at være en koncert og et besøg, der skaber en åbning, hvor alle deltagende parter bidrager til, hvad der kan spire frem af det enkelte møde. Sådan en koncertoplevelse er dermed ikke noget man giver eller får, men noget man *skaber* sammen.

En musikalsk besøgsven som ”Det fælles tredje”

I en WHO-rapport om kultur og sundhed fra 2019 fremhæves det, hvordan fælles kunst- og kulturaktiviteter kan styrke forholdet mellem omsorgsgivere og modtagere, samt skabe gensidig empati (Fancourt og Finn 2019). Vores undersøgelse viser ligeledes, at deltagelse i Musikalske Besøgsvenner kan være relationsopbyggende for besøgsvennepar, og andre der er med til koncerterne.

For at forstå, hvordan en musikalsk besøgsven kan styrke relationer mellem to andre personer, finder vi inspiration hos Michael Husen, som udvikler idéen om "det fælles tredje" som et redskab i forholdet mellem en pædagog og et barn eller en omsorgsyder og omsorgstager. Det fælles tredje er en aktivitet eller et projekt, som de to er fælles om, uden at det er noget, som den ene gør for den anden. *"I den fælles aktivitet er man sammen med nogen man holder af. Eller også kommer man til at holde af nogen, fordi man er sammen med dem om noget."* (Husen 1996). Pointen er, at det fælles tredje kan skubbe til hierarkiet i f.eks. behandler og patient forholdet og engagere deltager på en ny måde samt åbne nye døre for samværet.

For nogle besøgsvennepar bliver Musikalske Besøgsvenner et fælles tredje, som styrker relationen. Det bliver en begivenhed, som de sammen glæder sig til, planlægger og forbereder, oplever og evaluerer efterfølgende. De påtager sig stadigvæk forskellige roller, da det f.eks. ofte er besøgsvennen, der står for at lave kaffe og kage, dække bord mv., men besøgsværten er som regel med til arrangere, hvordan tingene skal være. Koncerterne repræsenterer en mulighed for en fælles udforskning af en kunstnerisk oplevelse under koncerten f.eks. ved at dele reaktioner og begejstring over musikken. Her er det ikke afgørende, at den ene part er "modtager" og den anden "giver" af frivilligt arbejde i en besøgsvennetjeneste, der netop er et modsætningsforhold som koncerterne potentielt kan nedtone. Ved koncerterne har begge i stedet mulighed for at opleve sig som deltager i en fælles oplevelse. *"Vi får noget at snakke om og diskutere. Jamen, det havde jeg måske ikke regnet med var sådan, og så snakker vi lidt om det. Det har holdt gang i snakken hos os"* – Lily, 72 år, besøgsven i Ældre Sagen.

Musikken levede ikke altid op til deltagerens forventninger, men som Lily fremhæver her, er det ikke nødvendigvis afgørende for oplevelsens værdi, idet værdien især opstår i de efterfølgende samtaler. F.eks. kan det give anledning til refleksion og samtale om, hvilken musik de bryder sig om og ikke bryder sig om og hvorfor. Selvom vi ikke skal underkende værdien af oplevelser, der varer få øjeblikke, ser vi, hvordan oplevelsen igennem samtaler i tiden efter koncerten lever videre ud over øjeblikket, hvor den finder sted.

Nasira som var besøgsven for Helena igennem Elderlearn beskrev i en filmfeedback-session af koncerten, hvordan det musikalske besøg blev anledning til sammen at udforske kunst på tværs af generationsforskelle og kulturer: *"Helena blev meget rørt af hans digte, og jeg tænker, hvorfor? Jeg forstår ikke det samme som Helena"* – Nasira (fra Iran), ca. 35 år, Elderlearn, Glad-saxe. I nogle tilfælde, hvor deltagerne ikke har samme referencerammer for musik, eller ikke forstår sproget, som der synges på, hvad end der er tale om dansk eller engelsk, oplever de ikke den samme emotionelle respons. Der er sandsynligvis flere faktorer end de nævnte, der har indflydelse på dette, men ikke desto mindre kan vi fastslå, at sprogforståelsen har en vis betydning. For nogle kan det vække frustration ikke at kunne forstå ordene, sådan som både Iris og Tove fremhæver i filmene, men dette behøver ikke at mindske oplevelsens værdi, da det kan give grobund for at dele deres forskellige oplevelser af koncerten efterfølgende, som

i ovenstående tilfælde, hvor Nasira spørger ind til Helenas reaktion. Nasira og Helena efterspurgte desuden sangene på tryk fra kunstneren, som de anså som en mulighed for at øve dansk, som er årsagen til, at Nasira begyndte at besøge Helena. Her foreligger et eksempel på muligheden for at skabe rum for oplevelsens efterklang.

Else-Marie havde forventninger om, at koncerten kunne være opbyggende for forholdet til hendes besøgsven, men besøgsvennen måtte stoppe med at komme på besøg kort tid efter koncerten:

"Jeg tænkte at det ville styrke vores forhold, at der så skete alt muligt andet... Der var jo noget at snakke om. Og jeg regnede med, at vi skulle arbejde videre med det, sådan blev det bare desværre ikke"
– Else-Marie, Elderlearn

Til gengæld fortalte Else-Maries datter Signe om, hvordan mor og datter havde delt koncertoplevelsen, selvom Signe ikke var med til koncerten:

"Det har fyldt meget i dit liv og givet dig enormt meget glæde og lys, at du har fået den oplevelse. [...] Du sagde, det var bare kærlighed. Du var ren optur. [...] Og så begyndte du også at fortælle om, hvad musik havde gjort for dig, da du var yngre, og du begyndte at fortælle nogle røverhistorier" – Signe, Else-Maries datter

Koncertbesøget lever altså ikke kun videre igennem relationen mellem de deltagende parter, men også i samtaler med hver af deres øvrige relationer.

I nogle tilfælde opfattede besøgsvennerne dem selv som en form for støtteperson snarere end som en legitim modtager af koncertbesøget. Diskursen om succesfuld aldring kan have indflydelse på denne betragtning, da kategorien af en besøgsven netop forekommer attraktiv for nogle frivillige i kraft af funktionen af, at være den der giver, og ikke den der modtager. Det risikerer at mindske oplevelsen af koncertbesøget som et fælles projekt og bidrage til yderligere stigmatisering af besøgsværter i en offerrolle. Derfor er det vigtigt at understrege koncertens sigte om at være for parret og deres relation, og at alle er aktive medskabere af oplevelsen.

I det her eksperiment er muligheden for "det fælles tredje" et særligt vigtigt resultat, da udsatte borgere, der bliver besøgsværter, og deres besøgsvenner, ofte oplever det som stærkt stigmatiserende at modtage hjælp eller have behov for støtte, som beskrevet ovenfor. Musikalske Besøgsvenner kan være en åbning for udvikling af relationer mellem besøgsværter og besøgsvenner, men det er hverken givet, at åbningen fører nogen steder hen, og det er heller ikke en opskrift på at skabe "det fælles tredje". Alle kunstnere kommer med noget forskelligt til "koncert/besøgssituationen" og møder vidt forskellige mennesker, alle med deres specifikke forudsætninger for at deltage. Men det at få mulighed for at være sammen med fokus på noget andet end "problemet" der har ført dem sammen, kan styrke relationen og skabe et frirum (se også Jensen 2017, 14).

Delkonklusion

Musikalske Besøgsvenner skaber værdi for målgruppen ved at tilbyde et hybridt koncertformat, der giver adgang til kunst- og kulturlivet. At den musikalske besøgsven kommer ud i borgerens hjem giver fysisk adgang, men det gør det hybride format også: Ved både at være en koncert og et besøg kan Musikalske Besøgsvenner skabe tryghed og give muligheder for deltagelse som konventionelle koncertformater ikke formår.

Besøgsven og besøgsvert får mulighed for at engagere sig kollektivt i en fælles oplevelse. Samtidig udgør de en central del af koncertbesøget, som skaber en åbning for at publikum og kunstner mødes i en meningsfuld udveksling. Derfor er det vigtigt, at organiseringen af koncerterne tager højde for og skaber bevidsthed om, at alle deltagere er aktive samskabere i koncerterne, ikke passive modtagere. På den måde skabes de bedste muligheder for succesfulde kunstneriske møder.

Musikalske Besøgsvenner kan også have trivselsfremmende effekter, dels ved musikken som et medierende redskab og den bredere kontekst som den bliver spillet i, og dels ved at den musikalske besøgsven kan blive et fælles tredje for besøgsvennepar. Ikke alle der oplever ensomhed vil nødvendigvis opleve en "effekt" af hjemmekoncerter, for ensomhed er en kompleks størrelse, og koncerterne løser ikke strukturelle årsager til ensomhed eller marginalisering. Det er vigtigt at definere projektets succes ikke som at levere "gode oplevelser" som skal løse publikums problemer, men som at muliggøre og rammesætte en åbning for et kunstnerisk møde, som kan have en relationsopbyggende effekt.

Musikalske Besøgsvenner adskiller sig fra eksempelvis fællessang på et plejehjem ved at være en intim kunstnerisk oplevelse af høj kvalitet, som udfordrer deltagere til at åbne sig på en anden måde i et kunstnerisk møde. Mens besøgsvennepar sidder sammen med kaffe, te og kage på bordet og lytter til musikken – lader den komme tæt på – fortæner øvrige udfordringer for en stund. Der kan opstå en åbenhed og refleksioner over eget liv og egne oplevelser. Desuden kan det musikalske møde være en positiv, fælles erfaring med besøgsvennerrelationen. Fokus flyttes fra en relation, som eksisterer på baggrund af et problem, til den gode oplevelse som man får sammen som besøgsvenner.

Kunstneres erfaringer med Musikalske Besøgsvenner: nye arbejdsopgaver mellem kultur og sundhed

De seneste 10-15 år er praksisinterventioner og forskning i feltet mellem kultur og sundhed eksploderet, både internationalt og i Danmark. Forskningen fokuserer primært på at opsamle erfaringer og etablere evidens for kunst og kultur-interventioners virke på forskellige udsatte målgrupper, fra patienter på hospitaler, over ældre og ensomme borgere, til borgere med psykiske lidelser og udsatte børn, og til en vis grad på, hvordan kulturprojekter kan støtte omsorgsarbejde for sundhedspersonale (se f.eks. Jensen 2017 og Fancourt og Finn 2019). Udøvende kunstnere, som finder beskæftigelse i feltet omkring kultur og sundhed, er her en relativt overset gruppe (O'Connor, 2022, 154). Det kan skyldes, at det er et forholdsvist nyt felt, som har udviklet sig siden 1980'erne og at det er mindre afgrænset end for eksempel musikterapi (Koivisto og Tähti 2020, 417). I takt med at flere og flere finder beskæftigelse i feltet, sker der en professionalisering af kunstneres arbejde i sundhedsområdet (Sonke 2015, 42). Denne proces er også en del af eksperimentet i Musikalske Besøgsvenner.

Vores fokus på åbenhed og åbninger som Musikalske Besøgsvenners omdrejningspunkt, vender sig derfor nu mod deltagende kunstneres perspektiv. I dette afsnit samler vi erfaringer og oplevelser fra deltagende kunstnere i Musikalske Besøgsvenner med fokus på at dokumentere det nye koncertformat som arbejdsrum, samt kunstneres erfaringer med arbejdsmarkedet i kultur- og sundhedsfeltet.

I det mangfoldige arbejdsfelt for musikere i kultur og sundhed er det en fællesnævner, at arbejdet ofte kræver, at kunstnere er ekstremt åbne for indtryk og feedback i deres interaktion med publikum, og at åbenheden er nødvendig for at kunne navigere igennem hver enkelt session (Richardson et al 2015, 314, i Koivisto og Tähti 2020, 427). Denne åbenhed beskriver de deltagende kunstnere i vores projekt som både inspirerende, en professionel udfordring og problematisk. Ved at se på hvilken rolle kunstnere får i det musikalske møde og hvilke kompetencer, de sætter i spil, kan vi komme nærmere denne åbenheds kvalitet og hvilke rammer, der kan bidrage til åbenhedens kreative og transformerende kræfter.

De deltagende kunstnere

10 professionelle kunstnere har deltaget i projektet og hver spillet 10 koncerter, der har været booket af projektlederen hos ROSA. Kunstnerne har det til fælles, at de har kunnet spille en koncert alene med et eller flere instrumenter. De fleste karakteriserer sig selv om singer/songwriter, men spænder ellers bredt hvad angår alder (starten af 20'erne til starten af 60'erne), køn, uddannelse, erfaring, geografisk placering og til en vis grad genre. Denne diversitet styrker vores analyse, da vi har mulighed for at udforske kunstnernes erfaringer som en vifte af perspektiver, velvidende at vores interviews ikke nødvendigvis er generaliserbare.

Corona-pandemien er en vigtig kontekst her, da spillesteder og koncerter var lukkede eller havde begrænset kapacitet på grund af restriktioner i store dele af 2020 og 2021. I perioden hvor kunstnere blev involverede i Musikalske Besøgsvener, var det et koncertformat som muliggjorde spillejobs i en tid, hvor det var usikkert, hvornår konventionelle koncerter blev mulige. Som en mandlig kunstner i starten af 20'erne fortalte: *“Det var rart at få muligheden for at spille endnu flere koncerter, og nogle lidt unikke og meget intime koncerter oveni, fordi jeg bare trænger til at komme ud efter at have haft en masse aflysninger det sidste 1,5 år.”* De fleste kunstnere havde også andre, “normale” spillejobs sideløbende med deres tour i Musikalske Besøgsvener.

Alle adspurgte beskrev også Musikalske Besøgsveners formål som en motiverende faktor for at deltage. Derudover nævnte flere den professionelle udfordring i det ekstremt intime koncertformat som attraktivt: *“Det er så fedt for mig, fordi jeg også godt kan lide det at udfordre mig selv. Og jeg kan også godt lide at være tæt på folk, jeg elsker at snakke med folk”* (Mandlig kunstner i 60'erne med + 40 års erfaring). Kunstnere er interesserede i og bevidste om det store potentiale i at arbejde i krydsfeltet mellem kultur og sundhed. Det er på samme tid også et felt, hvor koncerters dramaturgi og kunstnerens rolle er mindre klart definerede end i konventionelle spillejobs, og det kræver en stor åbenhed og fleksibilitet at kunne træde ind i.

At blive den tredje besøgsvener

Flere af de deltagende kunstnere beskriver det musikalske møde som at blive “en ekstra besøgsvener”. Koncerterne er afgrænsede, men på samme tid er de en intens og meningsfuld udveksling.

“...Denne der følelse af, at vi måske begge to får sådan en følelse af, at vi faktisk kender hinanden lige pludseligt. Det er sådan... Det er virkelig, virkelig unikt. Altså jeg føler faktisk, at jeg har fået en masse venner uden, at jeg jo har det [griner].” - Kvindelig kunstner i 40'erne med 25 års erfaring

Går vi tilbage til Erving Goffmans sociale situationer og roller, så kan vi sige, at i den sociale situation som er både en koncert og et besøg, er der en åbning omkring at definere både,

hvad situationen er, og de sociale roller som deltagerne indtager. Snarere end at trække på normer og konventioner for, hvilken rolle man indtager i en given situation, som f.eks. kunstner på en scene og publikum i en koncertsal, bliver det noget, som skal defineres og forhandles i løbet af et musikalsk besøg. Der kan være elementer som er en "besøgssituation", f.eks. at komme ind ad døren, tage skoene af og hænge jakken, drikke kaffe og tale om personlige anliggender. Og så er der elementer som er en "koncertsituation", som f.eks. indebærer at pakke sine instrumenter ud og gøre dem klar, at spille sange og modtage bifald. Fordi situationer og roller ikke er givet på forhånd, bliver det en forhandling for deltagerne at udvikle deres rolle og rammesætte situationen i Musikalske Besøgsvener. Det sker ofte, nærmest ubevidst og kunstneren kan blive den, som guider andre deltagere. En mandlig kunstner i 40'erne med over 25 års erfaring fortæller:

"Udover at jeg jo naturligt er, hvad hedder sådan noget, sprechstallmeister eller konferencier (...) så bliver jeg jo også en besøgsven på en eller anden måde, og skal styre slagets gang med alt, hvad det indebærer – udover at spille".

I kunstnerens erfaringer med de intime koncerter, går det igen at det kræver en særlig åbenhed at træde ind i et fremmed hjem og have det som arbejdsrum.

"Den hårde opgave består i rent faktisk at turde åbne sig en lille smule for de her mennesker, for så tør de også. (...) Og at man efterlader nok tomrum til, at de også føler, at der er plads til at tale. Og hvis de er sådan nogle, der helst ikke vil sige noget, at man så ved nok om, hvad en sang handler om, eller man har en sjov historie fra vejen eller et eller andet." – Kvindelig kunstner i 30'erne, 10+ års erfaring

Konserterne forløber som både "et besøg" med samtale og "en koncert", hvor kunstneren spiller for de andre, og de udfolder sig og inddrager de forskellige elementer igennem det sociale samspil mellem deltagerne. Når dette samspil lykkes, er åbenheden i koncertformatet inspirerende og transformerende, som en kvindelig kunstner i 40'erne fortæller her:

"Jeg bliver meget ramt og rørt af at få lov til at komme så tæt ind på mennesker på så kort tid. At det kan lade sig gøre. At der kan åbne sig en verden på den måde, altså ud fra nærmest en halv time, hvor man allerede kan mærke, at der er en kemi, en energi eller... (...) Og jeg føler vitterligt, at jeg sådan er løftet, når jeg kommer hjem. Jeg er ikke tung, jeg er løftet. Jeg føler, at jeg har givet noget, og jeg har fået noget."

Åbenhed som kunstnerisk kompetence i et nyt felt

Baseret på kunstnerens beskrivelse af koncerter og deres erfaringer med formatet, forsøger vi at afdække kompetencer, der kommer i spil i det intime koncertformat. Centralt er naturligvis kunstneriske kompetencer, og her er *open call-processen* og udvælgelsen af kunstnere en garant for den kunstneriske kvalitet. Den åbenhed der er i koncerternes dramaturgi gør,

at de deltagende kunstnere også bruger kompetencer, de har opbygget fra andre sammenhænge til at udvikle koncertens forløb i samspil med besøgsvenneparret og evt. andre gæster.

Koivisto og Tähti undersøger, hvordan musikeres kompetencer anvendes i projekter, hvor de spiller på hospitaler og beskriver professionelle sammenfiltringer, hvor kompetencer ud over kunstnerisk kvalitet (hvor god man er til at spille) kommer i spil (2020, 427). Dem identificerer de dels som kunstneriske kompetencer ud over kunstnerisk kvalitet og dels som kompetencer ud over musikalsk praksis (2020, 426). Vi ser en lignende dynamik i vores materiale, hvorfor vi her fremhæver, hvordan deltagere arbejdede med åbenhed i forhold til disse to typer af kompetencer.

Kunstneriske kompetencer ud over kunstnerisk kvalitet.

Alle kunstnere beskriver, at de i koncerterne kontekstualiserer musikken i forhold til deltageres relationer og situationen. Konkret set er det f.eks. evnen til at justere lydets intensitet i hjemmemiljøet, udvælge relevante instrumenter, bruge musikalske teknikker der skaber respons eller opmærksomhed på at oversætte en stemning eller følelsesmæssige indtryk til musikalsk udtryk (se også Koivisto og Tähti 2020, 427).

I beskrivelser af hvordan kunstnerne forbereder sig på en Musikalsk Besøgsvenner koncert, fremgår det, hvordan kunstnere arbejder aktivt med kontekstualiserende kompetencer og forbereder sig ved at skabe åbenhed omkring koncertsituationen.

"Jeg ved godt, hvad jeg skal, men jeg lader meget tingene ske. Og det vil sige, at jeg har ikke sådan en fast plan. Altså fra første koncert jeg lavede, der var jeg bare sikker på, at jeg kunne, og at jeg var god til det. Så derfor så havde jeg bare sådan en eller anden idé om, at når jeg går ind i det der med min guitar og siger "Goddag Hr. Hansen" eller fru Nielsen, eller hvem det er, så er jeg der bare 100 procent" - Mandlig kunstner i starten af 60'erne med +40 års erfaring

"Jeg føler ikke, at jeg forbereder mig, som hvis jeg forberedte mig til en koncert. Jeg føler mere, at jeg forbereder mig til at skulle gå ind og så snakke og bare være der, eller sådan. Være til stede i det. Og så skulle forberede mig til det. Og så sidde med en guitar imens"

- Mandlig kunstner i starten af 20'erne

Åbenhed er altså her en type fleksibilitet og parathed til at gå ind i "det ukendte" og evnen til at bruge det som arbejdsrum, samt at bruge, hvad der skete i mødet med besøgsvenner til at udvikle repertoire og koncertens forløb til næste besøg.

Kontekstualiseringen af musikken sker igennem hele koncertforløbet og på mange forskellige måder. Her fremhæver vi to cases, hvor kontekstualiseringen sker i forhold til udvælgelse af repertoire - for at vise, hvordan kunstnere bruger musikalske kompetencer ud over kunstnerisk kvalitet. Åbenhed er i denne sammenhæng en evne til at læse andre deltageres

sindstilstand, rumme både positive og negative følelser og respons fra andre og en selv, og justere ens kunstneriske praksis i forhold til dette. Her sker der en sammensmeltning mellem musikalske kompetencer, og hvad Arlie Hochschild kalder "følelsesmæssigt arbejde" (1983).

En mandlig kunstner i starten af 60'erne med over 40 års erfaring bruger en kendt "fjolle-sang" fra hans lange karriere til at løfte stemningen. Han fortæller, at han er musikalsk besøgsven hos et ældre ægtepar, hvor manden er rask, men konen sidder i kørestol. Kunstneren har valgt at tage en forholdsvis ny sang med om ikke at kunne sove om natten, udvalgt med tanke på, at de fleste nok kan genkende situationen og derfor relatere til sangen. Mens han spiller den, bryder kvinden grædende sammen. Han spiller sangen færdig.

"Og så bagefter var hun fuldstændigt lamslået. Altså hun klappede ikke, hun sad bare fuldstændig... Og jeg tænkte: "Okay, Hvad sker der nu?!" Og så var hun bare... du ved, den ramte hende bare fuldstændigt. Og så måtte vi lige tage en snak om det. Fordi det var åbenbart et kæmpe problem for hende, at hun kunne ikke sove. (...) Så brugte vi lige fem minutter på lige at sidde og få vendt den. Og så tror jeg måske, at [den fjollede sang] kom... og så kom der nogle andre sange".

En kvindelig kunstner i 30'erne er musikalsk besøgsven hos en ældre kvinde og hendes besøgsven. Besøgsværten virker til at være irriteret over at have fået besøg af en fremmed, og kommenterer negativt på kunstnerens udseende og gestik. Hun afviser musikken flere gange og afbryder sange med afvisende kommentarer.

"Og så lykkedes det heldigvis ved, at jeg havde en Kim Larsen sang med, og det har jeg haft alle stederne. Og så kendte hun tilfældigvis Kim Larsen dengang han stadig levede. Så hun havde lige et par historier om Kim Larsen, som hun gerne ville dele med mig - jo mere jeg virkede interesseret i det, jo bedre. Men hele... Altså jeg endte jo med at sidde nærmest med hænderne under armene ikke, og kun lige sådan være der til grænsen (griner). Og det, altså det kom helt bag på mig fordi, at jeg havde spillet to-tre steder inden da, som jo bare havde været lutter lagkage" - Kvindelig kunstner i 30erne, ca. 15 års erfaring

Det følelsesmæssige arbejde som kunstneren udfører i de to cases ovenfor kunne anses som kompetencer, der ligger ud over musikalske kompetencer, og det må vi folde ud andetsteds. Her vil vi fokusere på, hvordan det hybride koncertformat kræver kompetencer til at rammesætte det kunstneriske møde, som beskrevet ovenfor.

Kompetencer ud over musikalske kompetencer.

I et studie af musikalsk kunstnerisk praksis på hospitaler, beskriver Hawley, hvordan en del af kunstnerens kompetencer er at skabe "håndgribelige musikalske rum" (Hawley 2018) på steder, som ikke til dagligt bliver brugt som eller forstået som koncertrum. Det professionelle rum er således ikke et givet, fysisk rum, som på f.eks. et konventionelt spillested, med en

scene, backstage og publikumsområder, men noget som må konstrueres som en idé i samarbejde med andre deltagere (Koivisto og Tähti 2020, 419). At blive "Den tredje Besøgsven" indebærer at skabe koncertens rum, men som historien ovenfor viser, kan koncertrummet være fyldt med spændinger og svære følelser, hvis ikke alle deltagere bidrager.

Kunstner A (mand i 40'ene) fortæller, hvordan han, ud over instrumenter, medbringer et lille bord, en blomst og et lille gulvtæppe, som fungerer som ice-breaker og skaber et lille scenerum i besøgsværtens hjem: *"Det er vigtigt at få skabt et rum, hvor det er tydeligt for alle, at vi bare er her sammen. Jeg er tilfældigvis den, der synger, men I har også en rolle i det her, og vi er egentligt bare sammen om det"*.

Det uafklarede rum

Musikalske Besøgsvenner både er en koncert og et besøg, og elementer af begge typer af sociale situationer er til stede. Det skaber et potentiale for møder, der opleves som dybt meningsfulde og følelsesladede (både med glæde, sorg, eller vrede) og er på samme tid, hvad en af kunstnerne kalder "et uafklaret rum", som det kan være en udfordring at arbejde i.

Flere kunstnere fortæller om koncerter, hvor besøgsvenneparret var uforberedte, eller hvor besøgsværtten fik det dårligt, eller afviste musikken, samt situationer, hvor koncerten uventet ændrede karakter, f.eks. ved at foregå for en større gruppe i et plejehjems fællesrum i stedet for i hjemmet. Som beskrevet ovenfor har nogle af de deltagende kunstnere oplevet det som en spændende faglig udfordring at navigere i det åbne rum mellem koncert- og besøgsituationer. Flere yngre kunstnere beskrev, hvordan de var glade for at få en anden type erfaring med musikken end ved konventionelle spillejobs. Her fortæller en mandlig kunstner i starten af 20'erne:

"Det er sjovt, at det hele ikke bare altid er det samme. Så på den måde er det fedt at blive udfordret, og jeg føler også, at det giver noget erfaring i at netop kunne afvikle sådan nogle, ja, akavede episoder. Altså, fordi at man får jo en eller anden form for erfaring."

Den samme åbenhed kan blive uforudsigelig og grænseoverskridende, særligt i møder, hvor det ikke, eller kun delvist lykkedes at skabe et håndgribeligt musikalsk rum, eller rummet bliver brudt ved, at der sker en afvisning af musikken, eller at deltagere forlader rummet. Her fortæller en kvindelig kunstner i 40'ene om et koncertbesøg, hvor besøgsvenneparret var uforberedte, og hun endte med at gennemføre koncerten alene med besøgsværtten, som ikke havde fået forberedt sig selv eller hjemmet til besøg.

"Men sådan var det... og det blev jo også meget rørende på sin måde. Det var bare sådan en lille smule grænseoverskridende også. (...) Det har været lidt svært det der med at gå ind i noget, hvor det var så uafklaret et rum. (...) Ind i et rum, hvor jeg bare følte mig som en sosu-medarbejder, der skulle prøve at få noget til... Altså du ved, jeg følte mig i en anden rolle, end den jeg skulle føle mig i, altså en der kom og leverede musik" - Kvindelig kunstner i 40'ene med +25 års erfaring

Her kommer åbenheden i både rollen som "den tredje besøgsven" og i situationen som både koncert og besøg i spil som et negativt potentiale for mødet. Sonke beskriver netop denne problematik i en artikel om professionaliseringen af kultur- og sundhedsområdet og argumenterer for, at det er afgørende, at kunstnere har en klar forståelse af ansvarsområde og praksisstandarder i deres felt. "Det er især afgørende, at kunstnere ikke krydser grænsen ind i terapeutiske eller kliniske forhold med patienter." (Sonke, 2015, 36, egen oversættelse)

Delkonklusion

De deltagende kunstnere i Musikalske Besøgsvener oplever det hybride koncertformat som værdifuldt – som en metode til at skabe opmærksomhed om musikkens sundheds- og trivselsfremmende potentiale og som en professionel udfordring med nye måder at møde publikum på. I de fleste tilfælde er åbenheden i koncertsituationen et positivt potentiale til at udforske rollen som kunstner og udøve både kunstneriske og ikke-kunstneriske kompetencer i en ny sammenhæng. Dog kan åbenheden også skabe "uafklarede rum", hvor musikens roller og ansvar er udefinerede, og det skaber etiske dilemmaer.

Der mangler mere viden og fokus på, hvordan kunstneres arbejde i kultur- og sundhedsfeltet understøttes bedst, da mange projekter er på pilotniveau, og de fleste musikere arbejder freelance og har "normale" kunstnerjobs ved siden af. Musikalske Besøgsvener viser, at det er et felt, som kræver af kunstnere, at de anvender kompetencer, som ligger ud over at skabe kunstnerisk kvalitet. Derudover skaber det intime og hybride koncertformat tæt interaktion og ofte stærke følelsesmæssige oplevelser mellem kunstnerne og publikum, som kan give både professionelle og etiske udfordringer. I kunstnerisk arbejde i kultur-og-sundhedsfeltet er der behov for støtte på individuelt, institutionelt og arbejdsmarkedsmæssigt plan i forhold til etisk praksis, mental sundhed og arbejdsforhold som ligger ud over, hvad der tilbydes ved konventionelle spillejobs.

Hvor sundhedsfagligt personale og også musik- og kunstterapeuter uddannes til at håndtere de særlige vilkår, der findes i sundhedsfeltet, findes der ikke tilsvarende uddannelsesmuligheder for autodidakte kunstnere (Sonke 2015). Musikalske Besøgsvener kan understøtte professionaliseringen af arbejdsfeltet mellem kultur og sundhed og komme udfordringer for kunstnere i projektet i møde ved at formalisere peer-to-peer mentoring og introducere interessenter og kunstnere grundigt til koncertformatet og dets potentialer. I anerkendelse af at deltagende kunstnere har travle liv og er bosat forskellige steder i landet, vil det være afgørende at skabe støtte som er fleksibel og tilgængelig.

Konklusion og anbefalinger

I de foregående sider har vi fremlagt resultater fra den første fase af Musikalske Besøgsvenner, et eksperiment med koncerter i hjemmet i feltet mellem kultur og sundhed. Eksperimentets succes bygger på, at det i løbet af det første år har udviklet og skabt erfaringer med et nyt, hybridt koncertformat og skabt ny viden som er brugbart for projektet og partnere, men også det bredere felt omkring kultur og sundhed.

Vi har defineret projektet som et eksperiment, der har til formål at udvikle et nyt koncertformat, der har som værdikriterier at give borgere med svær adgang til kunst- og kulturlivet muligheder for deltagelse og at være trivsels- og sundhedsfremmende. Konkret set har disse værdikriterier vist sig i projektet som "åbenhed". Åbenheden har forskellige former og potentialer for deltagere i projektet, og erfaringerne med den er ikke altid positive. Alligevel mener vi, at værdien i det hybride besøgs-og-koncertformat netop er åbenheden, der gør, at kunstneriske møder muliggøres. Kvaliteten i det kunstneriske møde er ikke nødvendigvis at være underholdende, eller "en god oplevelse", men at deltagerne åbner sig i forhold til andre mennesker, relationer og forståelser af verden.

Hvor man kunne se åbenheden i det hybride format, som noget der må udbedres eller sættes på formel, ser vi det snarere som formatets styrke. Med det udgangspunkt kan vi pege på en række aspekter, hvor både besøgsvenner, kunstnere og organisationer omkring mødet kan styrke samarbejdet og indsatsen for at skabe trygge og nysgerrige møder, hvor åbenhed bliver netop adgangsgivende og trivselsfremmende.

Alle deltagere skal ses som aktive samskabere i Musikalske Besøgsvenner

Der kan være en risiko for at reproducere skadelige forståelser af ældre, udsatte eller andre personer med begrænset adgang til kulturlivet som passive, "uproduktive" medborgere, der skal "aktiveres". I konventionelle koncertformater tænker vi oftest kunstneren som den aktive, som udøver sin kunst og publikum som mere passive modtagere af musikken. Sådan er det ikke i Musikalske Besøgsvenner. Ved at undersøge deltagernes roller i koncerterne, og både besøgsvennerens og kunstnerens oplevelser, har vi vist, at alle er aktive skabere af koncerten, måske netop fordi det er så intimt. Det er centralt for koncerternes succes at være bevidst om dette i den videre udvikling af projektet. Der er mulighed for at fremhæve hybriditeten mellem *koncert* og *besøg* tydeligere, hvor alle parter bidrager til et meningsfuldt kunstnerisk møde. Det indebærer både at afsætte tid til koncertdelen og til besøgsdelen, samt at tydeliggøre besøgsparrenes mulighed for at bidrage på en måde, der passer til deres forudsætninger. Det er en balance mellem at skabe et overskueligt og tilgængeligt tilbud uden

at stille folk i en position, hvor de føler sig unyttige. Helt konkret kunne man tydeliggøre kunstnerens gavn af besøget over for parrene, som åbnes ved, at de tager imod en gæst i deres hjem, som de plejer at gøre det hver uge – nu blot med en tredje besøgsven.

At den positive effekt af koncerterne i øjeblikket forsøgsvis forlænges

I de fleste tilfælde forekommer koncertbesøget at strække sig udover øjeblikket, hvor den finder sted: I tiden op til med planlægning og forventninger og den umiddelbare tid efter gennem samtaler om begivenheden. Det har også vist sig som en del af den kvalitative undersøgelse med besøg efter koncertbesøget bl.a. med fælles filmfremvisning af koncertbesøget, som fremkaldte flere af de kropslige reaktioner, som også kunne observeres under selve begivenheden, og som foranledigede samtaler om oplevelsen. Som forsøg kunne man arbejde aktivt med at forlænge begivenheden og støtte dens efterklang ved at udvikle konkrete værktøjer til besøgsparrene f.eks. film eller samtalekort.

At holde fokus på besøgsvennepar som målgruppe frem for ikke større grupper

Som vi har beskrevet, sker mange af koncerternes gavnlige effekter omkring velvære og relationsopbygning i relationen mellem besøgsvært og besøgsven. Både bookere og besøgsvennepar har forsøgt med at større publikum ved koncerterne. Potentialer er umiddelbart, at koncerterne kan nå ud til flere, og at besøgsværten kan få en oplevelse af at kunne skabe gode oplevelser for andre i kraft af sin rolle som besøgsvært. Det giver desuden flere at kunne dele oplevelsen med også efterfølgende.

Vores erfaring er, at et større publikum tager opmærksomhed væk fra besøgsvenneparret og hen på andre gæsters velbefindende. Det mindsker måske også muligheden for, at musikken kan være det medierende redskab til følelseslivet/nostalgi osv. Fordi det forudsætter det intime rum, hvor man kan give sig hen til musikken og nærværet. Derfor anbefaler vi at holde fokus på besøgsvennepar som målgruppe. En måde at udbrede koncertformatet på kunne være at udvide målgrupper med tilsvarende relationer (se nedenfor).

Støtte til organisatorisk udvikling

I takt med at flere kommuner og spillesteder involveres i Musikalske Besøgsvenner, vil der opstå et stigende behov for at introducere nye kunstnere og andre professionelle til metoden og koncertformatet. Her kan et webinar være et effektivt redskab, og har den yderligere fordel at kunstnere og andre kan vende tilbage og genlæse/gense dele af materialet, hvis behovet opstår senere i løbet af deres tour/arbejde. Materialet kan f.eks. introducere til arbejdet i musikalske besøgsvenner, hvilke typer situationer man kan forvente at møde samt en afgrænsning af ansvar og etik i de musikalske møder.

At skabe en peer-to-peer mentor ordning for kunstnere

Vi foreslår at skabe en ordning, hvor en kunstner med erfaring fra projektet kan stå til rådighed for nye kunstnere for at rådgive og "debriefe" efter koncerter enten telefonisk eller via videolink. Supervision og muligheden for refleksion over egen praksis har vist sig at have en stor positiv effekt i lignende sammenhænge (O'Connor 2022).

At støtte professionaliseringen af kultur og sundhed som kunstnerisk arbejdsfelt

Vi anbefaler Musikalske Besøgsvenner og partnere at udvikle "communities of practice" der understøtter professionaliseringen af musikeres arbejde i kultur- og sundhedsfeltet. Det kan være gennem mere forskning og vidensdeling og gennem at støtte udviklingen og formaliseringen af netværk og interessegrupper for musikere, som arbejder med kultur- og sundhed f.eks. under Dansk Musiker Forbund og Dansk Kunstråd. Det kan bidrage til, at kunstnere der arbejder i feltet får mulighed for at diskutere deres forhold, etablere standarder for etik og praksis og repræsentere fælles interesser.

At sikre bæredygtighed ved lokal forankring

Musikalske Besøgsvenner har som eksperiment udviklet et nyt intimt koncertformat, der har vist sig at være værdifuldt for målgruppen. Den næste udfordring vil være, hvordan eksperimentet kan konsolideres og gøres økonomisk bæredygtigt. I et felt hvor der er mange pilotprojekter og forsøg, men hvor det kan være svært at få en økonomisk presset sundhedssektor til at investere i kulturtilbud, er denne bevægelse ikke givet. I 2022-2024 sigter vi i forskningssamarbejdet på at forankre Musikalske Besøgsvenner i samarbejde mellem ROSA, regionale spillesteder og omkringliggende kommuner. Regionale spillesteder bidrager ved at have erfaring med at booke og afvikle koncerter samt kendskab til det lokale musikliv, mens kommunale samarbejdspartnere i kultur- og sundhedsområdet kan formidle kontakt

til og udvikle projektets målgrupper. Ud over besøgsvennepar kunne der vise sig en mulighed for at andre "par" kunne være relevante målgrupper, f.eks. gennem mentorordninger, bostøtter, handicaphjælpere m.fl.

At skabe mere viden om formatets potentialer med udgangspunkt i deltagerne oplevelser

Ved at fremhæve Musikalske Besøgsvenner som samskabte kunstneriske møder, forstår vi også, hvordan værdien af hvert møde kommer an på de ressourcer og muligheder, som hver deltager bringer med sig. Det er vigtigt at holde for øje, at den måde Musikalske Besøgsvenner udfordrer publikum på og inviterer til samskabelse stiller bestemte krav til deltagelse. Musikalske Besøgsvenner er ikke for alle, og selvom formatet åbner for deltagelse for mange som kunst og kulturlivet ofte er lukket for, forbliver det netop lukket for andre. Det er ikke en one-size-fits-all løsning. Potentialet ligger i det eksperimenterende rum, villigheden til at gentænke designet og anerkendelsen af, at forskellige tiltag virker på forskellige mennesker. Her bidrager åbenhed i processen til at lære af deltagerne erfaringer, f.eks. ved at gå i dialog med deltagerne gennem en kvalitativ undersøgelse som denne.

Litteratur

AAA (American Anthropological Association) *Principles of Professional Responsibility*
<https://ethics.americananthro.org/category/statement/>

Assembly, U. N. (1948). Universal declaration of human rights. *UN General Assembly*, 302(2), 14-25.

Cacioppo, J. T., & Patrick, W. 2008. *Loneliness: Human nature and the need for social connection*. New York, NY: W.W. Norton & Company

Christiansen, C. E., & Dalsgård, A. L. (2021). The Day We Were Dogs: Mental Vulnerability, Shared Reading, and Moments of Transformation. *Ethos*, 49(3), 286-307.

Criado, T. S. & Estalella, A. (2018) Introduction: Experimental Collaborations I: Estalella, A., & Criado, T. S. (Eds.). *Experimental collaborations: Ethnography through fieldwork devices* (Vol. 34). Berghahn Books, 1-31

Davies, C. R., Rosenberg, M., Knuiman, M., Ferguson, R., Pikora, T., & Slatter, N. (2012). Defining arts engagement for population-based health research: art forms, activities and level of engagement. *Arts & Health*, 4(3), 203-216.

DeNora, T. 2000. Music as a technology of self. In *Music in Everyday Life* (pp. 46–74).

Fancourt, D., & Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. World Health Organization. Regional Office for Europe.

Fluehr-Lobban, Carolyn. (2008) "Collaborative Anthropology as Twenty-First-Century Ethical Anthropology." *Collaborative anthropologies* 1.1: 175–182.

Ginsburg, & Rapp, R. (2013). Disability Worlds. *Annual Review of Anthropology*, 42(1), 53–68.
<https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-092412-155502>

Goffman, E., (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*, NY, Penguin Books.

Hawley, R. (2018). Listen to a songbird sing: Musicians, creativity and the paediatric hospital setting. *International Journal of Community Music*, 11(1), 7-20.

Holstein, M. B., & Minkler, M. (2003). Self, society, and the "new gerontology". *The Gerontologist*, 43(6), 787–796.

Hjære, M, Jørgensen, H. E. D. and Lindholm, M. (2018). *Tal om frivillighed i Danmark. Frivilligrapporten 2016-2018*. Center for Frivilligt Socialt Arbejde 2016–2018. Odense: Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Hochschild, A. R. (1983). *The Managed Heart: Commercialization Of Human Feeling*.

- Husen, M (1996). "Det fælles tredje" i: Benedicte Pécseli, red.: *Kultur & pædagogik*, Hans Reitzels Forlag, Kbh., s. 218-232.
- Jensen, A. (2017). En systematisk gennemgang af den internationale litteratur om Kultur og Sundhed: Værdien af kunst- og kulturaktiviteter som kliniske, terapeutiske og rammesatte tiltag. http://www.musikterapi.aau.dk/digitalAssets/290/290869_en_systematisk_gennemgang_af_den_internaonale_litteratur_om_kultur_og_sundhed.pdf
- Jensen, A. (2022). Kultur og sundhed—et mangfoldigt felt. Et essay. *Nordic Journal of Arts, Culture and Health*, 4(1), 1-12.
- Koivisto, T. A., & Tähti, T. (2020). Professional entanglements: A qualitative systematic review of healthcare musicians' work in somatic hospital wards. *Nordic Journal of Music Therapy*, 29(5), 416-436.
- Lamb, S. (2014). Permanent Personhood or Meaningful Decline? Toward a Critical Anthropology of Successful Aging. *Journal of Aging Studies* 29:41–52
- Lilburn, L. E., Breheny, M., & Pond, R. (2018). 'You're not really a visitor, you're just a friend': how older volunteers navigate home visiting. *Ageing & Society*, 38(4), 817-838.
- Martinson, M., & Halpern, J. (2011). Ethical implications of the promotion of elder volunteerism: A critical perspective. *Journal of Aging Studies*, 25, 427–435.
- Mikkelsen, H. (2016). Unthinkable Solitude: Successful Aging in Denmark Through the Lacanian Real. *Ethos (Berkeley, Calif.)*, 44(4), 448–463. <https://doi.org/10.1111/etho.12144>
- Moss, H., & O'Neill, D. (2009). What training do artists need to work in healthcare settings?. *Medical humanities*, 35(2), 101-105.
- Muehlebach, A. (2012). *The moral neoliberal: Welfare and citizenship in Italy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- O'Connor, A. (2022). The work hurts. *Journal of Applied Arts & Health*.
- Oxlund, B. (2021). Når værdighed rimer på uafhængighed: En antropologisk analyse af ældrepolitikens fordringer om aktivitet og selvhjælp. *Oekonomi og Politik*, 1(2021), 62-71.
- fordringer om aktivitet og selvhjælp. *Oekonomi og Politik*, 1(2021), 62-71.
- Peplau, & Perlman, D. (1982). *Loneliness: a sourcebook of current theory, research and therapy*. Wiley
- Pink, S. (2004). *Home truths: Gender, domestic objects and everyday life*. Routledge.
- Richardson, G., Clare, A., Stapleton, S., & Wintergold, L. (2015). Live wind music within an acute ward for people with dementia. *Journal of Applied Arts & Health*, 6(3), 307-322.
- Region Midtjylland 2020 *Region Midjyllands Kulturpolitik* <https://www.rm.dk/siteassets/regional-udvikling/ru/strategi/region-midtjyllands-kulturpolitik-2020-2024.pdf>

Rowe, J. W., & Kahn, R. L. (1997). Successful aging. *The Gerontologist*, 37, 433–440.

Sonke, J. (2015). Professionalizing the arts in healthcare field. In *Managing arts programs in healthcare* (pp. 50-62). Routledge.

Tacchi, J. (1998) 'Radio Texture: Between Self and Others', in D. Miller (ed.), *Material Cultures*, London: Routledge.

